

A Holokausztban életüket vesztett roma áldozatok emléke előtt tisztelegve tett zarándoklatot az idei emléknap alkalmából a Cigány Tudományos és Művészeti Társaság. Emlékezésünk első állomása a komáromi Csillag Erőd volt, ahol azzal a hagyományteremtő szándékkal tartottunk koszorúzást, hogy a későbbiekben is minden évben visszatérjünk e szakrális jelentőségű helyre, aminek mai romantikus szépségét a közelmúlt rettenetes árnya, egyetemes nagyságrendű drámája lengi be.

Augusztus 1.-én, 13 órakor vette kezdetét megemlékezésünk, az erődítmény falai között, a szabad és szürke ég alatt. „Sír az Isten is” – hangzott fel hol innen, hol onnan az egybegyűltek gyűrűjéből, ahogy megnyíltak felettünk a sötét felhők, s a kiontott eső ki-kioltotta olykor a meggyújtott fehér gyertya lángját. A cigány és magyar zászlók kifeszültek az itt megtörtént borzalmak titkait őrző, jelekként itt maradt falakon, s felhangzott a magyar és a cigány himnusz.

Varga István, a Monostori Erőd Hadkultúra Központjának ügyvezető igazgatója köszöntötte elsőként az áldozataink emlékére egybegyűlteket, s tartotta meg beszédét, majd Szolnoki Csanya Zsolt: Auschwitz 1944. című, drámai képsorokat felvonultató versével elevenítettük fel a múltat.

Rostás-Farkas György, József Attila díjas költő-író, a CTMT elnöke megemlékező beszédét követően a Szlovákiából kisebb delegáció kíséretében érkezett Dr. Ravasz József mondott beszédet, majd Macsaj Kovács András fővajda, aki a Hajdú-Bihar megyei vajdák küldöttségével érkezett.

Lakatos Menyhért: Még mindig siratunk című megrendítő költeménye zárta a szónoklatokat. A kegyelet koszorúinak és virágainak elhelyezése alatt méltóságteljes, szívbe markolóan szép

cigány zene kísérte a főhajtásokat, megemlékező szertartásunkat pedig a Miatyánk elimádkozásával végeztük be, magyar és cigány nyelven.

Azzal a szándékkal hagytuk el megemlékezésünk színterét, hogy a következő évben is visszatérjünk ide, s a köztudatban mindinkább megerősítsük ennek a súlyos történelmi üzenettel bíró helynek a jelentőségét.

Zarándoklatunk azon az úton folytatódott, melyen egykor az itt fogvatartottak egy csoportját Szlovákiába meneteltették át. A Kis-Dunánál életüket vesztettek nyomán így jutottunk Dunaszerdahelyig, mely megemlékezésünk második állomása volt.

Augusztus 2.-án, 14 órakor, a Holokauszt 67. évfordulóján, immár 6. alkalommal rendezte meg a Romológiai Kutatóintézet igazgatójaként Dr. Ravasz József azt a nemzetközi megemlékező koszorúzást, melyen jeles államfők, és külföldi diplomáciai küldöttek is részt vettek.

Az alábbiakban a Társaság elnökének, Rostás-Farkas Györgynek a Csillag erődben elhangzott beszédéből idézünk:

Köszöntelek Benneteket, kedves Testvéreim, Barátaim! Elzarándokoltunk ma ide, hogy közösen emlékezzünk meg azokról az őseinkről, akiknek ez a hely életük utolsó állomása volt. Eljöttünk, hogy fejet hajtsunk emlékük előtt, és legalább az év egy napján csendben elelmélkedjünk a borzalmas múlt tanulságain. Mindazon, amihez hasonlónak soha többé nem szabad bekövetkeznie, az emberiség történetében. Itt vagyunk, cigány és nem-cigány testvérek együtt, egy olyan helyen, ami jelként maradt nekünk, és üzenetet rejt. Itt maradt, hogy szóljon hozzánk a nem is olyan régi időkről. Azokról, amelyekben európai szinten félmilliónál is több áldozatot követelt az a rettenetes téveszme, hogy bármelyik nép alsóbb- vagy felsőbbrendű lehet, mint a másik.

Ma is körülöttünk emelkednek a falak, amelyek elbeszélik az egykor itt összegyűjtött cigány és zsidó testvéreink megaláztatásait, szenvedéseit, sok esetben kín- vagy éhhalálát e falak közt. Kinézhetünk ugyanazokon az ablakokon, amelyeken ők kinéztek, annak reménye nélkül, hogy az erődön kívül még élet várhat rájuk.

Több ezer magyar cigány férfit, nőt és gyermeket gyűjtöttek össze ezen a helyen. Akik itt túlélték a bántalmazások borzalmait, azoknak töredékét szabadon bocsátották végül. Az életképeseket viszont munka- és haláltáborokba szállították tovább a vagonok. Akiket gyalogszerrel tereltek idegen földre, és a fagyos téli út során elfogyott a jártányi erejük, azokat főbe lőtték. Akik elértek a kijelölt célig, nemritkán ál-orvosi kísérletek alanyaiként végezték be földi sorsukat. S minden más olyan módon, melyeket a koncentrációs táborok irodalmi dokumentációjából jól ismerünk.

Mindnyájan, akik most eljöttünk ide, mementót szeretnénk állítani erről. Azokról a magyarokról, akik cigány (vagy zsidó) származásuk miatt szenvedték el a holokausztot. Nekik, ahogyan nekünk is, ugyanúgy szülőföldjük volt ez a haza, mint mindenkinek, aki itt jön világra. Itt születtek, itt reméltek, itt szerettek, itt tanultak, dolgoztak, tervezték a sorsot -, a közös sors részeként éppen úgy, mint egyéni vagy szűkebb közösségi értelemben. Közös volt a múltjuk a nem cigány származásúakkal, csak a jelenük nem lehetett az, és a jövőjük.

Ezen kell elgondolkodnunk mélységesen, kedves Testvéreim és Barátaim; ennek a szakrális helynek az intő üzenetén, hogy ami a múltból mint jel megmaradt, az segítsen bennünket akkor, amikor előre tekintünk. Mellettünk a kegyelet koszorújával, arra kérlek Benneteket, adózzunk egy perces néma csönddel az áldozatok emlékének.